

İki Kere Farklılık Üzerine Bir Çalışma: Özel Yetenekli Öğrencilerde Öğrenme Güçlüğü A Study on Twice Exceptional: Learning Disability in Gifted Students

Abdulkadir SAĞLAM*
Serkan ÇİFTÇİ**

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Edremit Bilim ve Sanat Merkezi, Van/Türkiye.
Dr., Ministry of Education, Edremit Science and Art Center, Van / Türkiye.

saglam6888@gmail.com.tr
ORCID: 0000-0003-3023-5751

** Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Yusuf Gökçenay Bilim ve Sanat Merkezi, Van/Türkiye.
Dr., Ministry of Education, Yusuf Gokcenay Science and Art Center, Van / Türkiye.

serkanciftci65@gmail.com.tr
ORCID: 0000-0003-0949-1267

Öz

Sahip oldukları özellik ve yeteneklerin bir kısmı fark edilmemiş olsa da özel yetenekli çocuklar toplum içerisinde yaşamlarını sürdürmektedir. Bu çocuklara yönelik ilgi ve gerçekleştirilen araştırmalar son yıllarda artmasına rağmen halen yapılması gereken çalışmalar olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Özel yetenekli çocuklar bilişsel olarak daha ileri özelliklere ve becerilere sahip çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Öğrenme güçlüğü ise belirli bir akademik alanda genel ortalama başarı seviyesinin altında bir performans göstermek olarak tanımlanmaktadır. "İki kere farklı öğrenciler" olarak da bilinen öğrenci gruplarından birisi de öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrencilerdir. Özel yetenekli olmanın yanında özel öğrenme güçlüğü de olmak bu bireyleri daha da farklı kılmaktadır. Aslında, güçlü ve zayıf tarafları birbirleriyle ilgisiz olan öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrenciler, yetersiz hizmet verilen, akademik açıdan en çok yanlış anlaşılın ve özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olan öğrencilerdir. Bu çalışma öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli çocukların durumlarını çeşitli yönleriyle açıklayan bir çalışmadır. Bu doğrultuda özel öğrenme güçlüğüne neden olan unsurlar, özel öğrenme güçlüğü türleri ve öğrenme güçlüğü yaşayan özel yeteneklilerin tanımlanması gibi durumlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İki kere farklılık, özel yeteneklilik, öğrenme güçlüğü.

Abstract

Although some of their features and abilities have not been noticed, gifted children continue their lives in the society. However, the interest about these children and the research carried out have increased in recent years, it is an indisputable fact that there are still studies that need to be done. Gifted children are defined as children with cognitively advanced features and skills. Learning disability is defined as performing below the general average achievement level in a particular academic field. One of the student groups, also known as "twice exceptional students", is gifted students with learning disabilities. Experiencing specific learning disabilities in addition to being gifted makes these individuals even more different. In fact, gifted students with learning disabilities, whose strengths and weaknesses are unrelated to each other, are the most misunderstood, underserved and in need of special education services in academic fields. This study is a research that explains the situations of gifted children with learning disabilities in various aspects. On this aspect, the factors that cause specific learning disabilities, the types of specific learning disabilities and the identification of gifted students with learning disabilities have been examined.

Keywords: Twice exceptional, giftedness, learning disability.

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 05/04/2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12/12/2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31/12/2022

Atf: Sağlam, A. ve Çiftçi, S. (2022). İki kere farklılık üzerine bir çalışma: Özel yetenekli öğrencilerde öğrenme güçlüğü. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 58, 218 – 231

Citation: Sağlam, A. and Ciftci, S. (2022). A study on twice exceptional: Learning disability in gifted students. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, 58, 218 – 231

Giriş

İnsanlar, birbirinden farklı kişisel özelliklere ve yeterliliklere sahiptir ve farklılıkları yönünde gelişen ve değişen dünyaya ayak uydurup uyum sağlamlarını kolaylaştıracak bir eğitim sürecine ihtiyaç duymaktadır. Farklılıkların belli olup anlaşıldığı insanlarda ise genel eğitimde sunulan çalışmalar yeterli olmayabilmektedir. Bu nedenle bu bireyler için özel eğitim çalışmalarına gerek duyulmaktadır. Özel eğitime gereksinim duyulan alanlardan biri de özel öğrenme güçlüğüdür.

Özel öğrenme güçlüğü genellikle sözlü ifadeyle yazılı anlatımı gerektiği gibi anlayarak kullanmada esas olan bir ya da birden çok bilişsel sürecin etkilenmesi sonucu meydana gelen düşünmede, konuşmada, dinlemede, matematiksel hesaplamalar yapmada, okuma ve yazmada karşılaşılan zorluklar şeklinde ifade edilmektedir. Öğrenme güçlüğü okula giden çocukların en sık karşılaştığı sorunlardan birisidir. Özel öğrenme güçlüğü yaşayan çocuklar, okuldaki akademik performans beklentilerini tam anlamıyla karşılamayan, ancak zekâsı normal sınırlar içinde olan bir çocuk olarak tanımlanabilir (Lovett ve Lewandowski, 2006).

Öğrenme güçlüğü son yıllarda en çok tartışılan ve araştırılan konulardan biridir (Fırat ve Koçak, 2018). Bunun nedeni, öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin 1975 tarihli ABD Tüm Engelliler İçin Eğitim Yasasına dâhil edilmesinden bu yana, okul çocukları arasındaki oranlarının %200 artması (Kavale ve Spaulding, 2008) ve özel ihtiyaçları olan çocuklar arasında en büyük grubun öğrenme güçlüğü çeken çocuklar olmasıdır (Bender, 2004; Kavale ve Forness, 2006). DSM-5'te, okul çağındaki çocukların %5-15'inin öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler olduğunu gösterir (DSM-5, 2013). Yine okul çağı çocuklarının %2-3'ünü oluşturan (Ataman, 2004) özel gereksinimli çocuklar içerisindeki gruplardan biri de özel yetenekli öğrencilerdir.

Özel yetenekliler; geçmişten günümüze bilim ve sanatın ilerlemesinde ve toplumun gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Özel yeteneklerin gelecekteki gelişmelere katkı sağlayacağına inanılmaktadır. Bu nedenle Türkiye dâhil birçok ülke özel yetenekli öğrencilerin eğitimine büyük önem vermektedir (Karadağ, 2016). Özel yetenekli çocuklar potansiyel ilgileri, öğrenme hızı ve öğrenme derinliği açısından akranlarından farklı özellikler gösterebilirler de (Dağlıoğlu, 2010) de bu öğrencilerin de bu öğrenciler de zaman zaman öğrenmede zorlandıkları noktalar olabilmektedir. Bu şekilde birden fazla özel alanı bünyesinde barındıran bireyler iki kere farklı (twice exceptional) bireyler olarak adlandırılmaktadır (Yılmaz-Yenioğlu ve Melekoğlu, 2021).

Özel öğrenme güçlüğü çeken bazı öğrenciler de özel yetenekli bireyler olarak karşımıza çıkabilir. Bu kişiler okuma, yazma ve matematik dışında akademik beceriler, yaratıcılık, liderlik, görsel sanatlar gibi bir veya birden fazla alanda özel yetenekli olarak tanımlanmakla birlikte, belirli bir veya birden fazla alanda zorluk yaşayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Boothe, 2010). İki kere farklı bireylerden bazıları hem öğrenme güçlükleri hem de özel yetenekler sergiledikleri için bunu görmek zor olabilir. Bazı durumlarda bu öğrencilerin öğrenme güçlükleri onların özel yeteneklerini gölgede bırakabilmekte, bazı durumlarda ise özel yetenekleri onların öğrenme güçlüğüne önüne geçebilmektedir (Boothe, 2010).

İki kere farklılık; bu, özel yeteneklerin yanı sıra özel öğrenme güçlüğü, otizm spektrum bozukluğu (OSB), sosyo-duygusal gelişim bozukluğu, dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB), dil ve konuşma bozukluğu gibi durumlardan birine sahip olmayı da içermektedir (Neihart, 2008; Ömür, 2019). İki kere farklı bireyler, özel eğitim alanında oldukça yeni bir grup olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle bu kişilerin özelliklerinin bilinmesi ve ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (İlker, 2017). Hem ulusal hem de uluslararası literatürde bu kişilerle yapılan çalışma sayısının sınırlı olması ve Türkiye'de özel yeteneklere ve öğrenme güçlüğüne sahip iki kere farklı bireylerle ilgili yalnızca bir makaleye (Yılmaz, vd., 2021) rastlanması nedeniyle bu çalışmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Verilen bilgilerden hareketle bu çalışmanın amacı da özel yetenekliler, öğrenme güçlüğü ve öğrenme güçlüğü yaşayan özel yeteneklilerle ilgili ulusal ve uluslararası güncel çalışmaları inceleyerek bu öğrencilerin tanınması, bu öğrencilerle çalışırken dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda sistematik bilgiler sunmak olarak belirlenmiştir. İncelenen çalışmalar doğrultusunda elde edilen

sonuçlar ile yapılan çalışmalara genel bir bakış sağlanmış, gelecekte bu konuya yönelik yapılacak çalışmalar konusunda yol gösterilmeye çalışılmış ve öneriler sunulmuştur.

1. Özel Yetenekli Öğrenciler

Özel yetenekliler genellikle yüksek akademik başarı ile ilişkili olarak görülmektedir. Özel yetenekli çocuklar çok çeşitli özellikler sergileyebilmektedir. Bazıları, matematik veya okuma gibi belirli alanlarda sınıf seviyesinin çok üzerinde performans göstererek akademik konularda başarılı olabilir. Kimileri ise, sanatla, müzik aletleri çalmayla veya yeteneklerini sergilemek için çeşitli yöntemleri kullanmayla daha fazla ilgilenebilirler. Yine de diğerleri, belirli hedeflere ulaşmak için akranlarıyla birlikte çalışarak liderlik yeteneklerini gösterebilir (Miranda, Araujo ve Almeida, 2013). Özel yetenekliliğin birçok tanımı olmakla birlikte tüm tanımların ortak bir unsuru vardır. Özel yetenekli bir kişi, "olağanüstü bir seviyeyi gösteren veya gösterme potansiyeline sahip olan kişidir." Eğitim öğretim sürecine dâhil olan öğrencilerin tümünü düşünüldüğünde, öğrenci nüfusunun yüzde beşi yetenekli olarak kabul edilmektedir (Olimat, 2010). Özel yetenekli birey bir başka tanımda ise "yaşıtlarına göre daha hızlı öğrenen; yaratıcılık, sanat, liderliğe ilişkin kapasitede önde olan, özel akademik yeteneğe sahip, soyut fikirleri anlayabilen, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey" (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2022, s. 2) şeklinde de tanımlanmaktadır.

Küçük yaşlardan itibaren, geniş kelime dağarcığına sahip olan veya işlerin nasıl yürüdüğüne dair büyük bir merakı olan çocuklar, özel yeteneklilik belirtileri gösterebilmektedir. Diğer özellikler çok açık değildir, ancak okul dâhil birçok ortamda özel yetenekli çocukları tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Rehber öğretmenlerin sınıf öğretmenine yardımcı olmak için kullanılacak üstün zekâlılık özelliklerini tanımları ve tanıyabilmeleri bu çocuklara özgü yapılacak rehberlik için yararlıdır (O'Reilly, 2014).

Özel yetenekli çocuklar ilgi, öğrenme derinliği ve öğrenme hızı açısından potansiyel olarak akranlarından farklı özellikler gösterirler (Dağlıoğlu, 2010). Ayrıca problem çözmeye yönelik yoğun ilgi ve merak (Hodge ve Kemp, 2000; Rotigel, 2003), güçlü sözel ve görsel zekâ, konuşma ve okuma becerileri erken yaşlarda gelişir (Hodge ve Kemp, 2000; Jackson, 2003; Sankar ve DeLeeuw, 2004; Çetin ve Ünsal, 2020). Özel yetenekli yeni bilgileri çok az tekrarlar veya hiç tekrar olmadan özümseme ve dünyadaki olayları anlamaya çalışma (Rotigel, 2003), bilinen ve bilinmeyen arasındaki olağan ilişkinin ötesinde bağlantılar kurmaya çalışma (Harrison, 2004), özel yetenekli öğrencilerin bilişsel yeteneklerinin en fazla öne çıkanlarından. Ancak bu işlevleri benzer düzeyde sergilemezler. Özel yetenekli insanlar hem normal gelişim gösteren akranlarından hem de birbirlerinden farklılık gösterirler (Rotigel, 2003). Bu farklılıklar sadece görünüşle değil, aynı zamanda eğitim ihtiyaçları, motivasyon ve enerji seviyeleri, bilişsel ve dil becerileri, geçmiş ve deneyimler, alışkanlıklar ve davranışlar, zihinsel sağlık, kişilik ve özbenlik açısından da olabilmektedir (Davis, Rimm ve Siegle, 2011). Bu farklılık genellikle olumlu yönde gözlemlenirken zaman zaman olumsuz yönde de gözlemlenebilmektedir. Yani özel yetenekli öğrenciler bazen bu yeteneklerini ve farklılıklarını ortaya koyamamakta hatta öğrenme güçlüğü yaşadığı durumlar söz konusu olabilmektedir.

2. Özel Öğrenme Güçlüğü

Öğrenme güçlüğü'nün tıbbi tanımı yapılmadan önce, özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar toplumda yavaş öğrenen ve geriden gelenler olarak tanımlanırdı (Özçivit Asfuroğlu ve Fidan, 2016). Belirli bir öğrenme güçlüğü, belirli bir akademik alanda önemli bir bozulma ile kendini gösterir. Bu tanıya sahip çocukların bilişsel yeteneklerinin dağılımı dalgalıdır. Bu farklı dağılım, okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi farklı ama geniş yeterlikleri kapsamaktadır (Korkmaz, 2000). Öğrenme güçlüğü'nün literatürde birçok farklı tanımı bulunmaktadır: Öğrenme güçlüğü genellikle sözlü ifade ile yazılı anlatımı gerektiği gibi anlayarak kullanmada esas olan bir ya da birden çok bilişsel sürecin etkilenmesi sonucu meydana gelen düşünmede, konuşmada, dinlemede, matematiksel hesaplamalar yapmada, okuma ve yazmada karşılaşılan zorluklar şeklinde belirtilmektedir (Sanır, 2017). Terry (2012) özel öğrenme güçlüğü'nü tanımlarken, zihinsel ve özel olan bir yeteneğin diğer zihinsel yeteneklerin etkisi olmadan bozulması olarak görüş bildirmektedir. DSM-5'e göre "öğrenme güçlüğü, davranış belirtileri ile bağlantılı olan bilişsel düzeyde anormalliklerin temelini oluşturan biyolojik kökene sahip bir nörogelişimsel bozukluktur." Bu güçlüklerin, okuduğunu anlama, kelimelerin doğru ve akıcı bir şekilde okunması, aritmetik hesaplama, yazılı anlatım ve yazım, matematiksel akıl

yürütme alanlarında görüldüğü belirtilmektedir. Öğrenme güçlüğü yaşayan kişilerin belli bazı alandaki başarıları düşük olurken başka alanlardaki başarıları yeterli düzeyde olabilmektedir. Bu iki durum arasındaki tutarsız hal ise dikkat çekicidir. Öğrenme güçlüğü bütün olarak ele alınıp incelendiğinde yalnızca bilişsel olarak değil ayrıca öğrenmeye etki edecek şekilde algılamada, dikkatte ya da dil anlamındaki eksikliklerde göze çarpmaktadır (Baltacı, 2017).

Kirk (1988; akt. Bender, 2014, s. 144), Chicago’da yapılan ve öğrenme sorunlarının ele alındığı bir toplantıda, “Bir gecikme, hastalık veya konuşma sürecinde, dilde, okumada, hecelemede, yazmada veya aritmetikte ortaya çıkan olası bir serebral işlevsizlikten ve/veya davranışsal bozukluktan veya zihinsel gerilikten, duyu kaybından, kültürel ve eğitsel faktörlerden kaynaklanmayan bir veya daha fazla olan gelişim gerilik” şeklinde ifade ettiği bu soruna öğrenme güçlüğü adını vermiş ve ilerleyen zamanlarda da bu tanıyı kullanmıştır. Bir başka tanıma göre ise öğrenme güçlüğü, çocuk ya da ergen olan bir kişinin kendi akranı olan diğer kişilerle karşılaştırıldığında dinlemede, konuşmada, okumada, yazmada, matematikte ve mantık yürütmede vb. alanlarda yeterli seviyede başarıyı elde edememesidir (Sadock, vd., 2013). Üstün yetenekli öğrenciler de zaman zaman bazı alanlarda istenilen başarıyı elde edememektedir. Üstün yeteneklilik ve öğrenme güçlüğü tanımları bazı durumlarda tam anlamıyla tanımlanamaz durumda olabilmektedir. Bu nedenle, aynı anda hem zihinsel olarak yetenekli hem de öğrenme güçlüğü olan çocukların net bir tanımını elde etmek pek de kolay değildir (McCoach vd., 2001). Bu konuda net olan nokta üstün yetenekli ve öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin bazı durumlarda zorluklar yaşadıklarıdır. Bireyin yaşadığı zorluklar onun ailedeki, işteki ve okuldaki hayatına, günlük olarak yaptıklarına, arkadaşları ile olan ilişkisine, oyun oynamasına ve oyuna katılmasındaki yeteneklerine etki edebilmektedir. Bu nedendir ki öğrenme güçlüğü etkilerini ortadan kaldırmak veya en aza indirmek adına kişilerin doğru bir şekilde tanınması gerekmektedir.

Özetle öğrenme güçlüğü, beynin yapısındaki ve işlevindeki nörolojik farklılıklardan kaynaklanmaktadır ve bir kişinin bilgiyi alma, saklama, işleme, iletme yeteneğini etkiler. Bu beyin ile ilgili bozuklukların spesifik doğası halen yeterince anlaşılmamış olsa da, öğrenme güçlüğüne bağlı bazı karakteristik zorlukların beynin belirli alanlarına ve yapılarına eşleştirilmesinde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir (Cortiella ve Horowitz, 2014).

2.1. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Nedenleri

Beyin Hasarı: Nörolojik bulgular, ciddi okuma bozukluklarındaki bilişsel bozuklukların, sol temporal-parietal bölge çevresinde olduğunu göstermektedir. Bunu belirlemek için MRG (manyetik rezonans görüntüleme) ve FMRI (fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme) gibi yöntemler sıklıkla kullanılmıştır (Wong, vd., 2008).

Genetik Etki: Öğrenme güçlüğüne yönelik genetik araştırmalar ikiz çalışmaları, kardeş analizi ve aile soy analizi çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir. Nedeni açıkça anlaşılamasa da, araştırmacılar öğrenme güçlüğü'nün bir diğer nedeninin aileden geldiği düşüncesindedir. Her ne kadar araştırmacılar disleksiye neden olan tek bir gen bulamamış olsalar da muhtemelen bir şekilde birbirine bağlı birkaç “şüpheli gen” tanımlamışlardır ve genetik çalışmaları sürdürmeye devam etmektedirler (Melekoğlu, 2018, s. 17).

Hamilelik Süreci ve Çevresel Etmenler: Melekoğlu (2018), çalışmasında hamilelik sürecinde annenin sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımının çocukta öğrenme güçlüğü yaşanmasına sebep olabileceğini bulgulamıştır. Hamilelik sürecinde annenin enfeksiyon kapması veya doğum sırasında göbek kordonu ile ilgili yaşanan sıkıntılar, beyne giden oksijenin kesilmesine, beyin fonksiyonlarının bozulmasına ve bu durumda öğrenme güçlüğüne yol açabilmektedir (Pierangelo ve Giuliani, 2008). Çocuğun beyinsel yönden gelişimini ya da beyindeki işleyiş sürecini çevredeki zehirli maddeler olumsuz şekilde etkileyerek öğrenme güçlüğü'nün sebebi olabilmektedir. Örneğin cıvaya maruz kalma düşük zekâ, öğrenme güçlükleri, doğum kusurları, yavaş dil gelişimi, hafıza yetersizlikleri, dikkat süresinin kısalığı ve beyin hasarı ile sonuçlanabilmektedir (Pierangelo ve Giuliani, 2008).

2.2. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün Türleri

Öğrenme güçlükleri ile ilgili literatür incelendiğinde, öğrenme güçlüklerinin genel olarak üç alt başlık altında ele alınmakta olduğu görülmektedir: disleksi (okuma güçlükleri), diskalkuli (matematik güçlükleri) ve disgrafi (yazma güçlükleri; Doğmaz, 2016, s.17). Bunun yanında kimi bilimsel çalışmalarda motor koordinasyon güçlüğü (dispraksi), yönetici işlev güçlüğü (Özkubat, vd.,

2020), konuşma bozukluğu (afazi) ve başka türlü adlandırılmayan öğrenme bozukluğu da özel öğrenme güçlüğü sınıflamasına dâhil edilmektedir.

- Disleksi
- Disgrafi
- Diskalkuli
- Dispraksi
- Afazi
- Yönetici işlev güçlüğü
- Başka türlü adlandırılmayan öğrenme güçlüğü

2.2.1. Disleksi (Okuma Güçlüğü)

Akyol (2019, s. 1) okumayı, “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” şeklinde tanımlanmaktadır. Bir diğer okuma tanımı ise “zihinsel bir eylem; basılı ve yazılı sembelleri anlamlandırma, kavrama ve yorumlama çabasıdır” biçimindedir (Özdemir, 2013, s. 29). Bu tanımdan yola çıkarak okumanın bilişsel bir süreç olduğu söylenebilmektedir. Güneş (2007) zihnin okuma sırasında yazıları zihinsel kavramlara dönüştürdüğünü ve bunun beyin tarafından yorumlanıp yeniden yapılandırıldığını ifade etmektedir. Kimi bireyler, bu süreçlerin tümünü tam anlamıyla yürütememekte ve okumada güçlükler yaşayabilmektedir. Okuma güçlüğü; “öğrencinin takvim yaşı, belirlenen zekâ düzeyi, yaşına uygun bir şekilde aldığı eğitim dikkate alındığında doğru bir biçimde akıcı okuma ve okuduğunu anlamada, beklenilenin çok altında gösterilen okuma başarısı olarak ifade edilmektedir” (APA, 2014; Erbasan ve Sağlam, 2020).

2.2.2. Disgrafi (Yazma Güçlüğü)

Karmaşık bir faaliyet olan yazma becerisinde hem zihinsel hem de psikomotor fonksiyonlar bir arada kullanılmakta; yazılı ifadenin bileşenleri, heceleme ve el yazısı birlikte ele alınmaktadır. Disgrafi olan öğrenciler bunların birinde, ikisinde veya tamamında güçlük yaşayabilmektedir. Disgrafi kişinin yazma becerisini kazanmada yaşadığı zorluk ve yazma becerisinin sınıf seviyesinin altında olması şeklinde de ifade edilebilmektedir (Döhla ve Heim, 2016).

2.2.3. Diskalkuli (Matematik Öğrenme Güçlüğü)

Alan yazında yürütülen çalışmalar tarandığında Türkiye’de bu kavramın daha çok “matematik öğrenme bozukluğu” ve “diskalkuli” şeklinde ele alındığı görülmektedir. “Matematiksel ilişkileri anlama, yazma ve hesaplama, sayısal sembollerini tanıma, kullanma ve yazmada bozukluk ya da eksiklik” şeklinde belirtilen diskalkuli; kolay çıkarma ve toplama işlemlerini yapamama, sayıları yanlış okuma, bölme işlemi ile çarpım tablosunu öğrenip kavramada sınıftaki diğer öğrencilerin gerisinde olma, problemin çözüm aşamasında takip edilecek basamakların belirlenmesinde kararsızlık yaşama şeklinde ortaya çıkmaktadır (Akın ve Sezer, 2010). Matematik öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin zekâ düzeyleri ve kronolojik yaşlarına göre aldıkları eğitim incelendiğinde, matematik becerileri, beklenen seviyeden oldukça düşüktür.

2.2.4. Dispraksi (Motor Koordinasyon Güçlüğü)

Gelişimsel koordinasyon bozukluğu (GKB), bir çocuğun kendi kendine bakım, günlük motor temelli görevleri yerine getirme becerisini etkileyen nörogelişimsel bir durumdur. GKB olan çocukların atletik yetenekleri sadece düşük değildir; çoğumuzun kolaylıkla sergilediği günlük aktiviteleri gerçekleştirmek için zorluk yaşarlar. Sırt çantasının fermuarı açmak ve kapatmak, ayakkabı bağlamak, baskı yapmak, makas kullanmak veya ekmeğe yağ sürmek gibi aktivitelerde güçlükler yaşayabilmektedirler. Sonuç olarak GKB olan çocukların ebeveynleri stres altındadır, öğretmenler bu durumu sınıfta yönetmeye yeterince hazır değildir ve çocuklar hüsrana uğramaktadır (Missiuna vd.,

2006). GKB olan çocukların motor zorlukları, yaygın bir gelişimsel gecikmeye veya serebral palsi veya kas distrofisi gibi bilinen bir tıbbi duruma sahip olmamalarına rağmen ortaya çıkmaktadır.

2.2.5. Afazi (Konuşma Güçlüğü)

Afazi, dili algılamada ve üretimle ilgili süreçlerde dil açısından baskın bir yapıda olan beyin sol tarafında oluşan hasarlardan dolayı meydana gelen, yaygın olarak görülen, kişinin alıcı ve ifade edici olan dil yeteneklerinin yanında okuma ve yazma gibi yeteneklerini de olumsuz yönde etki altına alan bir sendromdur (Ardila, 2014). Ancak afazi, gelişimsel bir konuşma bozukluğu veya konuşma hareketi bozukluğu değildir. Aniden ortaya çıkan ve çoğunlukla bireyde kalıcı hâle gelen (Canlı ve Toğram, 2018) afazi, kişinin ve yakınlarının hayatını derinden etkilemektedir.

2.2.6. Yönetici/Yürütücü İşlev Güçlüğü

Zihinsel işlevler, bilgi alma, depolama ve işleme gibi süreçleri barındıran işlevlerdir. Yönetici veya yürütücü işlevler, bireyin bilişsel becerilerini nasıl kullandığıyla ilgilenebilir. Yürütücü işlevler, bilişsel işlevlerin işleyişini kontrol eden ve yöneten bir üst beyin işlevidir (Cangöğçe-Yaşar, vd., 2011). Yönetici işlevler bireyin dışardan yardım almadan kendi kendine, amaca yönelik olarak kontrollü davranışlar sergileyebilmesi adına gereksinim duyulan işlevlerdir ve bireyin planlama ve örgütlenme yapma, çalışma, kendini izleyebilme gibi yeteneklerinin yanında detayları hatırlama, zamanı yönetme ve eski tecrübeleri ile var olan tecrübeleri arasındaki bağlantıya engel olan nörolojik bir bozukluk olarak ifade edilmektedir. Yönetici işlev bozukluğu okul çağındaki çocuklarda ise okuldaki kuralları, düzenlemeleri ve yönergeleri takip etmede yaşadıkları dikkatsizlik sebebiyle oluşmaktadır (Özmen, 2017).

2.2.7. Başka Türü Adlandırılmayan Öğrenme Güçlüğü

Bu alt kategori, diğer öğrenme güçlüğü özelliklerini göstermeyen ya da herhangi bir ölçütü karşılamayan öğrenme güçlüğü durumlarında kullanılır. Öğrenme güçlüğü tanımında yer alan bireyin yaşı ile ölçülen zekâ düzeyi arasındaki tutarsızlık ifadesi bu kategorideki çocuklar için geçerli değildir. Yani, çocuğun testlerden elde ettiği başarı beklenenin altında değildir ancak okuma, matematik ya da yazılı anlatım alanlarının hepsinde birden sorunlar yaşayabilmektedirler (Alkan, 2008). Başka türlü adlandırılmayan öğrenme bozukluğu DSM-5 tanı kriterleri içerisinde yer almamaktadır.

3. Öğrenme Güçlüğü ve Özel Yetenek

İki kere farklı kavramı; bireylerin bir ya da birden fazla alanda özel yetenek gösterirken bir ya da birden fazla alanda yetersizlik göstermesi ya da bu alanlarda güçlük yaşaması olarak açıklanmaktadır (Neihart, 2008; Ömür, 2019; Yılmaz, vd., 2021). İki kere farklı kavramı ilk olarak 1970'li yılların sonlarına doğru gündeme gelmiştir ve günümüzde bu kavramla ilgili farkındalık artarak ilerlemeye devam etmektedir (Neihart, 2008; Sansom, 2015). İki kere farklı olarak adlandırılacak gruplardan biri de öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrencilerdir.

Öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrenciler hakkında birçok soru sorulabilmektedir. Akla gelen ilk soru, "Özel yetenekli öğrenciler öğrenme güçlüğü yaşayabilir mi?" olur. Aslında, güçlü ve zayıf tarafları birbiriyle ilgisiz olan öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrenciler, yetersiz hizmet verilen, akademik açıdan en çok yanlış anlaşılacak ve özel eğitim hizmetlerine gereksinimi olan öğrencilerdir. Sınıfta bu öğrenciler sıklıkla hayalperest veya etkinliklere katılım sağlamayan, dağınık, güçsüz, kayıtsız ve öğrenmeyi gerçekleştiremeyen öğrenciler şeklinde algılanmaktadır. Robinson (1999; akt. Bildiren ve Fırat, 2020, s. 245) bu öğrencileri şöyle açıklamaktadır:

Bazı öğrenciler kafa karıştırıcı bir dizi öğrenme özelliği sunar. Kötü organizasyon becerilerine sahip olabilirler, sınıfta dikkatsiz olabilirler, temel yazım veya okuma becerilerini geliştiremeyebilirler, akran ilişkileri zayıf olabilir ve öz saygıları düşük olabilir, okuldan hoşlanmayabilirler veya okul başarısızlığı sergileyebilirler. Aynı zamanda, mükemmel bir kelime dağarcığına sahip olabilirler, olağanüstü analitik ve kavrama becerileri sergileyebilirler, belirli bir alanda olağanüstü ilgi veya yetenek gösterebilir veya karmaşık problem çözme becerileri kullanabilirler.

Öğrenme güçlüğü yaşayan üstün yetenekli öğrenciler, çoğunlukla iki kere farklı çocuklar olarak tanımlanan heterojen bir öğrenci grubudur. Farklı davranış göstergeleri, üst düzey bilişsel yetenekler, gelişmiş kelime dağarcığı ve farklı davranışlar sergilerler. Çok iyi olmayan okuma ve

yazma becerileri ve zayıf fonemik farkındalık ile iç içe geçmiş soyut fikirlerin ve kavramların anlaşılması da gösterdikleri bazı özelliklerdendir (Belciu ve Popovici, 2014).

Özel öğrenme güçlüğü yaşayan kimi öğrenciler çeşitli alanlarda sergiledikleri üstün yeteneklerinden dolayı özel yetenekli bireyler olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler kavramını ilk kez June Maker 1977 yılında ortaya atmıştır. Günümüzde yapılan araştırmalarda öğrenme güçlüğü tanısı alanların % 2-5 aralığında özel yetenekli; özel yetenekli tanısı alanların ise yaklaşık %10'u öğrenme güçlüğü tanısı da almaktadır (Cırık ve Sak, 2021). Bu kişiler okuma, yazma ve matematik haricinde yaratıcılık, liderlik, akademik beceri, görsel sanatlar gibi bir alanda veya birden fazla alanda özel yetenekli birey olarak ifade edilse de okuma, yazma ve matematik gibi belirli alanların birinde veya birkaçında güçlük yaşayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Boothe, 2010). Bu kişiler genellikle öğrenme güçlüğü ve özel yetenekleri olan öğrenciler olarak bilinirler (Yılmaz, vd., 2020). Bu kişiler için genel özelliklerden bahsetmek çok zordur çünkü her insan kendi kişisel özelliklerinde farklılık göstermektedir. Öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrenciler, sadece öğrenme güçlüğü yaşayan diğer öğrencilerden ve normal gelişim evresinde olan öğrencilerden önemli derecede kişisel, zihinsel ve sosyal farklılıklar göstermektedir. Ruban ve Reis (2005), öğretmenlerin bu öğrencilerle çalışma gerçekleştirirken her iki ortak özelliği de göz önünde bulundurmasını önermektedir. Bildiren ve Fırat (2020) öğrenme güçlüğü olan özel yeteneklilerin özelliklerini şu şekilde belirtmektedirler:

Tablo 1.

Öğrenme Güçlüğü Olan Özel Yeteneklilerin Özellikleri

Özel Yeteneği Baskılayan Özellikler	Karakteristik Güçlü Yönler
Öğrenilmiş çaresizlik	Gelişmiş yaratıcılık becerisi
Görevi tamamlayamama	Gelişmiş üretkenlik becerisi
Akademik başarısızlıktan kaynaklı hayal kırıklığı	Gelişmiş sözcük dağarcığı
Motivasyon eksikliği	Güçlü mizah anlayışı
Organizasyon becerisi eksikliği	İlgi alanlarının fazlalığı
Dikkatli olamama	Sanat dallarında özel yeteneğe sahip olma
Konsantrasyon zayıflığı	Üst düzey hafıza kullanım becerisi
Düşük benlik algısı	Üst düzey eleştirel düşünme becerisi
Sosyal ilişkilerde zayıflık	Problem çözme becerisi
Hayali hedef ve beklentilere yönelme	Farklılıklara saygılı ve duyarlı olma

3.1. Öğrenme Güçlüğü Olan Özel Yeteneklilerin Fark Edilmesi/ Tanınması

Öğrenme güçlüğü olan özel yeteneklileri tanımlanmasına yönelik öne çıkan bir yöntem bulunmamaktadır (Cırık ve Sak, 2021). Van Viersen vd. (2016), öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrencilerin fonolojik farkındalık, hızlı isimlendirme ve kısa süreli bellek, çalışma belleği ve dil becerilerinde güçlü olduklarını göstermiştir. Ayrıca araştırmalar, fonolojinin öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli çocuklar için bir risk faktörü olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, bu, bilişsel eksiklikleri telafi etmeye ve okuryazarlık zorluklarını maskeleyemeye yol açan, işleyen bellek, dilbilgisi ve kelime bilgisi gibi diğer beceriler tarafından hafifletilmektedir. Bu nedenle hem öğrenme güçlüğü hem de özel yeteneklere sahip öğrencileri tanımak zor olabilmektedir. Bazı durumlarda bu öğrencilerin öğrenme güçlükleri özel yeteneklerini gölgeleyebilir, bazı durumlarda ise özel yetenekleri öğrenme güçlüklerini engelleyebilir.

Tipik olarak, özel yetenek ve öğrenme güçlüğü teşhisi konan kişiler aşağıdaki üç kategoriden birine girmektedir (Amran ve Majid, 2019):

1. Özel yetenekli olarak kabul edilen ancak öğrenme güçlüğü çok az olanlar,
2. Ortalama akademik performansı nedeniyle öğrenme güçlüğü tespit edilemeyenler,
3. Tanılanmış öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli bireyler.

3.1.1. Özel yetenekli olarak tanımlanmış fakat göze çarpmayan öğrenme güçlüğü olanlar

Bu gruptaki kişilerin yetersizliği, özel yetenekleriyle maskelenmektedir. İlkokulda başarılı bir yaşantıları vardır ve özel bir yetenek programından yararlanabilirler. Yalnız beklentiler ve sorumluluklar arttıkça sorunlar yaşayabilirler (İlker, 2017). Bu çocukların birçoğu ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalışsa da, bu öğrencileri “daha da çok denemeye” davet etmek, bu öğrencilerde kaçınılmaz olarak hayal kırıklığı, öfke ve ilgisizlik (Kızılaslan ve Zorluoğlu, 2020), dikkatsizlik ve motivasyon kaybı gibi durumlara yol açmaktadır.

3.1.2. Ortalama başarı düzeyinden dolayı öğrenme güçlüğü olduğu tespit edilemeyenler

Bu grupta yer alanlar ortalama olarak kabul edilir. Bu nedenle, vasat veya özel yetenekli olarak kabul edilmezler. Genel olarak, bu kişilerin IQ'ları ile özellikleri arasında bir fark yoktur. Bu gruptaki kişilerin öğrenme güçlüğü ve özel yetenekleri birbirini gölgeler (Amran ve Majid, 2019). Öğrencilerin özel yetenekleri öğrenme güçlüklerini maskeleydiğinden, hak ettikleri tanı ile ihtiyaç duydukları yardımı asla alamama riskini taşımaktadırlar. Bu öğrencilerin fark edilmesi çok zordur.

Özellikle yetenekleri ve öğrenme farklılıkları fark edilmeyen veya kısmen fark edilen çocuklarda korku ve tedirginlik duyguları yaygındır. Bu öğrencilerin yüksek beklentileri olabilmektedir ve başkalarının da onların bu özelliklere sahip olduğunu düşünmemesi ve onlardan düşük performans beklemeleri bu çocukları olumsuz anlamda etkilemektedir ve başaramama konusunda tedirgin olmaktadır (Maddocks, 2018). Bağımsız hareket etmeye çok istekli olmalarının yanı sıra öğrenme ve düşünme farklılıkları için desteğe gereksinimleri olduğunu kabul etmekte zorlanabilirler (Agarwal ve Singh, 2011).

3.1.3. Tanılanmış bir öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler

Bu gruptaki kişilerin özel yetenekleri, öğrenme güçlükleri tarafından gölgelenmektedir. Bu kişilere nadiren özel yetenekli teşhisi konulmakta ve potansiyelleri tanınmadığı için bu hizmetlere yönlendirilmektedir. Bu çocuklar özel yeteneklerini tamamen kaybetme riskiyle karşı karşıyadır. Çünkü tüm dikkatler öğrenme güçlüklerine odaklanmıştır.

Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrencilere tanı koymak için net tanı kriterlerinin olmaması, yeterli standart değerlendirme araçlarının olmaması ve bu kişilerin özellikleriyle ilgili birçok belirsizlik nedeniyle bu kişileri teşhis etmekte yetersiz kalınmaktadır. Bu kişilerin zaman içinde yetenek ve gereksinimlerinin değişmesi nedeniyle tespitlerinin okul yılları boyunca devam eden bir süreç olması gerektiği vurgulanmaktadır (Yenioğlu ve Melekoğlu, 2020). Ancak, özel yeteneklere ve öğrenme güçlüğüne sahip kişilerin kesin olarak belirlenmesi ve ihtiyaçlarına göre eğitimlerinin verilmesi özel eğitim alanında önemli ancak belirsiz bir durum olmaya devam etmektedir. Tanı sürecindeki belirsizlikleri ortadan kaldırmak için bu kişilerin özelliklerinin iyi analiz edilmesi çok önemlidir (Karabulut ve Mertol, 2020). Demir (2005) öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli kişileri teşhis etmede yaşanan zorlukların nedenini standart ölçüklerin olmayışı değil, tespit edilen erken belirtiler hakkında tam bilgi eksikliği olarak açıklamaktadır.

Bir öğrencinin zekâ düzeyi ile okuma, yazma ve matematik öğrenme düzeyi arasındaki uyumsuzluk, öğrencinin öğrenme güçlüğü yaşadığının bir işareti olabilmektedir (Cırık ve Sak, 2021). Öğrenme güçlüğü yaşayan özel yeteneklilerin tanılanmasında yardımcı olabilecek olan unsurlardan biri de zekâ testleridir. Birçok test farklı beceri alanlarını ölçen alt alanlardan oluşmaktadır ve öğrenme güçlüğü olan özel yeteneklilerin bu alt alanlarda özellikle işleme hızı ve bellek endeksi gibi alanlarda diğer alanlara göre belirgin şekilde düşük puan aldıkları tespit edilmiştir (Cırık ve Sak, 2021; Sözel vd., 2018). Bildiren ve Fırat (2020) yaptıkları çalışmada özel yetenekli öğrencilere öğrenme güçlüğü tanısı koymanın çeşitli sorunları olduğunu ve bu çocukları tek başına IQ testleri ile değerlendirmenin yeterli olmadığını belirtmiştir.

3.2. Öğrenme Güçlüğü Olan Özel Yeteneklilerle Çalışırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrenciler iki kategorinin özelliklerine sahip olduklarından ve risk altındaki öğrenciler olarak kabul edildiğinden, yeteneklerini geliştirmek ve öğrenme güçlüğünün üstesinden gelmek için farklılaştırılmış öğrenme stratejileri kullanılmalıdır. Öğrencilerin sadece zayıf yönleri düşünüldüğünde cesaretleri kırılmakta, yıkıcı davranışlar sergilemekte ve okul deneyiminden vazgeçmektedirler. Ayrıca bu özel gereksinim alanındaki her

bireyin kendine özgü zorlukları olsa da hepsinin özel yeteneklerini geliştirecek, öğrenme güçlüğüne etkisini azaltacak ve öğrenmelerini desteklemek için duygusal destek sağlayacak bir eğitim ortamına ihtiyaçları vardır. Bunun yanında öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrencilerin eğitim faaliyetlerinde göz önünde bulundurulması gereken hususlar şu şekilde sıralanabilmektedir:

- İlk olarak bu öğrencilerin güçlü yanlarını keşfetmek ve etkinlikleri bu doğrultuda şekillendirmek,
- Müfredatı sıkıştırmak ve bireysel zenginleştirme içeren etkinlikleri arttırmak,
- Öğrencilerin bireysel ilgi alanlarına dayanarak bağımsız projeler yürütmelerine imkân tanımak,
- Etkileşimli öğretim ortamları oluşturmak,
- Öğrencilerin sosyo-duyuşsal gelişimlerini desteklemek için danışmanlık faaliyetleri planlamak,
- Öğretim teknolojilerinden yararlanmak,
- Öğrencilerin not alma ve etkili soru sorma becerilerini geliştirecek etkinliklere yer vermek,
- Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) hazırlamak,
- Çocuğun eğitim hayatındaki paydaşlarla işbirliği ve eşgüdüm sağlamak,
- Gerektiğinde sınıf dışında (RAM, Halk Eğitim Merkezi, Özel kurslar, vb.) etkinlikler düzenlemek.

Özel yetenekli çocukla ilgili çalışırken dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da bu çocukların çoğunlukla yaşadıkları duygusal problemlerdir. David (2017)'e göre, bu durumun bazı sebepleri vardır. Bunlar;

- Genellikle bu çocukların velileri, çocukları problem yaşamaya başladıktan sonra onları özel eğitim sınıfına göndermeleri,
- Çoğu özel yetenekli çocuğun bulunduğu ortama uyum sağlayamaması,
- Özel yetenekli olarak tanımlandıktan sonra mükemmeliyetçilik gibi bazı problemlerin ortaya çıkması olarak tanımlanmıştır.

Sonuç

Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek aynı anda insanda bulunabilen alanlardır ve bu iki alana sahip olan insan sayısı da oldukça fazladır. Bu alanlar aynı zamanda kişinin hayatını da etkilemektedir ve teşhis edilmesi çok zordur. Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli bir öğrenci için yapılacak ilk şey, onu tanımak ve teşhis etmektir. Daha sonra ise bireye özgü eğitim planlamalarının yapılması gerekmektedir.

Öğrenme güçlü yaşayan üstün yetenekli öğrencilerin, engelli olmayan üstün yetenekli öğrencilerden, öğrenme güçlüğü olan üstün yetenekleri olmayan öğrencilerden ve daha basit yetenekleri olan ortalama öğrencilerden önemli ölçüde farklı gereksinimleri bulunmaktadır. Bireysel öğrenme tüm öğrenciler için en uygun olan öğrenme yöntemidir. Böylece hız, seviye ve içerik becerilere, ilgi alanlarına ve öğrenme tarzına uyarlanabilmektedir, ancak becerileri açıkça farklı olan öğrenciler için daha önemlidir. İdeal olarak, öğretmenlerin öğrencilerin güçlü yönlerine dayanan, aynı zamanda sosyal ve duygusal gereksinimlerine destek sağlayan bir plan geliştirebilmeleri ve çeşitli alternatif konu seçenekleri bulmaları gerekmektedir. Yine bu öğrencilerin velileri tarafından da desteklenmesi gerekmektedir. Lo ve Yuen (2014), çalışmalarında bu bireylerin akranları, aileleri ve öğretmenleri tarafından desteklenmesinin onların gelişimine katkı sağladığını ortaya koymuşlardır.

Öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrenciler, üst düzey bir şekilde akıl yürüterek zorluk seviyesi yüksek problemleri çözmeye, yenilikçi düşünceler ve karmaşık konuları anlama becerisi göstermektedir. Bu nedenle bu öğrencilerin zorlandıkları alanlar desteklenirken, öğrencilerin güçlü yönlerine odaklanan bir eğitime erişim sağlayacak öğretim programları uygulanmalıdır. Öğrencinin güçlü olduğu yönlerine odaklanması, öğrencinin içeriğe ileri düzeyde ulaşmak adına üst düzey işleme becerilerini kullanmasını sağlamaktadır. Bu sayede öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekliler mevcut başarılarını fark edebilmekte ve geliştirebilmektedir.

Öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını planlarken, onların güçlü yönlerini, ilgi alanlarını ve özel bilişsel kapasitelerini geliştirmeye odaklanmak önemlidir.

Öğrenme güçlükleri devam etme eğiliminde olduğundan, telafi edici stratejiler kullanmak çok önemlidir. Bu stratejiler, modern materyallerin, yardımcı teknolojilerin ve çeşitli alternatif iletişim yöntemlerinin kullanımını içerebilmektedir. Kısa süreli bellek sorunu olan öğrencilere hatırlama stratejileri öğretilmelidir. Herhangi bir öğretim program zenginleştirme etkinliği, öğrencinin güçlü yanlarını ve ilgi alanlarını geliştirmeyi amaçlamalıdır. Yılmaz Yenioğlu ve Melekoğlu (2021) da çalışmalarında bu konuda Türkiye’de çok az sayıda çalışma olduğu ve bu bireylere yönelik uygulanacak olan eğitim programları konusunda yurtdışında gerçekleştirilen çalışmalardan faydalanılabileceğini ifade etmişlerdir. Örneğin; Al-Hroub ve Whitebread (2019) ile Richotte ve Zaghlawan (2019) çalışmalarında doğru müdahale yöntemleri ile öğrenme güçlüğü yaşayan özel yetenekli öğrencilerin öğrenme güçlüklerinin giderilebileceğini ortaya koymuşlardır.

Pek çok kişinin farkına varmadığı veya tanı konulmamış özel öğrenme güçlüğü olan veya üstün yetenekli öğrenciler öğrenme ortamlarında var olabilmektedir. Bu tür öğrenciler, yüksek bilişsel yeteneklere sahip olmalarına rağmen, rakipsiz kaldıkları zaman, sessizce acı çekerler ve eğitim gereksinimleri tam anlamıyla tanınmadığı ve karşılanmadığı için asıl potansiyellerini açığa çıkaramazlar. Çitil ve Ataman (2018) da özel yetenekli öğrencilerin, özel eğitim alanının en göz ardı edilen ve eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan grubu oluşturduklarını belirtmiştir. Yine Yılmaz, vd., (2021) bu bireylerin öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve bu gereksinimler doğrultusunda eğitim ve destek almalarının performanslarının artırılmasında önemli noktalardan biri olduğunu vurgulamaktadırlar.

Bu çocuklar biraz destek, anlayış ve bir miktar öğretim müdahalesi ile akademik zorlukların üstesinden gelebilmekte ve yaşamlarına devam edebilmektedir. Öte yandan, güçlü yönlerinden faydalanabildikleri için birçok öğrenci özel öğrenme güçlüğü özelliklerini gizleyebilmekte ve akademik başarılarını sürdürebilmektedir. Bu nedenle, bu çocukların özel öğrenme güçlüğü özellikleri genellikle tanımlanamamaktadır ve çocuklar önemli ölçüde yanlış anlaşılabilir ve yetersiz hizmet alan bir kitle olmaya devam etmektedir. Üstün yetenekli öğrenciler, her ne sebeple olursa olsun potansiyellerini gerçekleştiremedikleri zaman eğitim sistemi ve ülke için büyük bir yetenek kaybı anlamına gelmektedir.

Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli öğrencileri tanımlama ve onlara müdahale etme aslında özveri gerektiren bir çalışma alanıdır. Bu çocuklar ile ilgili çalışma alanında karşılaşılan sorunlar sadece kavramsal değil aynı zamanda finansal ve kurumsal yapılanma ile de ilgilidir. Çoğu eğitim sisteminde bu çalışma alanına yeterince kaynak ve uzman kişi aktarımı yapılamamaktadır. Bu çalışma ile Türkiye’de öğrenme güçlüğü yaşayan özel yeteneklilerle ilgili yok denecek kadar az sayıda çalışma olduğu görülmüştür. İlker (2017) de bu duruma vurgu yapmakta ve bunu Türkiye’de yeni çalışmaya başlanan bir grup olması ile açıklanabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle, öğrenme güçlüğü olan özel yetenekli çocuklar ile ilgili araştırma ve çalışma alanları daha da donanımlı hale getirilerek gerekli iyileştirmeler yapılabilir.

Kaynakça

Agarwal, A. & Singh, Y. P. (2011). The gifted children with learning disability. *Indian Streams Research Journal*, 1(1), 1-4.

Akın, A. ve Sezer, S. (2010). 6-14 yaş arası öğrencilerde görülen matematik öğrenme bozukluğuna ilişkin öğretmen görüşleri. *İlköğretim Online*, 10(2), 757-775.

Akyol, H. (2019). *Türkçe ilk okuma yazma öğretimi* (17. Baskı). Pegem Akademi.

Al-Hroub, A. & Whitebread, D. (2019). Dynamic assessment for identification of twice-exceptional learners exhibiting mathematical giftedness and specific learning disabilities. *Roeper Review*, 41(2), 129-142. <https://doi.org/10.1080/02783193.2019.1585396>.

Alsamiri, Y. (2018). How learning disabilities teachers in the kingdom of Saudi Arabia define students with giftedness and learning disabilities. *Cakrawala Pendidikan*, XXXVII (3), 356-365. <https://doi.org/10.21831/cp.v38i3.21566>

- Alkan, N. (2008). 8- 12 yaş çocuklarına uygulanan “sözel olmayan öğrenme güçlüğü skalası” sonuçlarının karşılaştırılması (Tez No. 231792) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- American Psychiatric Association [APA], (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders -DSM 5* (5.Baskı). (E. Köroğlu, Çev.) Hekimler Yayın Birliği.
- Amran, H. A. & Majid, R. A. (2019). Learning strategies for twice-exceptional students. *International Journal of Special Education*, 33(4), 954-976.
- Ardila, A. (2014). Aphasia handbook. *Miami, FL: Florida International University*, 102–135.
- Ataman, A. (2004). Aileler ve öğretmenler üstün yetenekli çocuklara nasıl yardımcı olabilir? (Ed. M.R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili). *Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı* içinde (s. 467-480). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Baltacı, U. B. (2017). *Öğrenme güçlüğü olan ve olmayan ortaokul öğrencilerinin öz-yeterlik algıları ile sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi* (Tez No. 465900) [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Belciu, C. B. & Popovici, D. V. (2014). Being twice exceptional: Gifted students with learning disabilities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 519 -523.
- Bender, W. N. (2004). *Learning disabilities: Characteristics, identification and teaching strategies* (5th ed.). Boston: Pearson.
- Bender, N. W. (2014). *Öğrenme güçlüğü olan bireyler ve eğitimleri* (6. baskı). (H. Sarı, Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık.
- Bildiren, A. ve Fırat, T. (2020). İki kere özel öğrenciler: Öğrenme güçlüğü olan özel yetenekliler. *Çocuk ve Medeniyet*, 5 (10), 239-256.
- Boothe, D. (2010). *Twice-exceptional: Students with both gifts and challenges or disabilities*. Idaho Department of Education. http://scholarworks.boisestate.edu/fac_books/343.
- Cangöççe-Yaşar, Ö., Akyıldız, D., Tunçer, M., ve Maviş, İ. (2011). *Dil ve biliş bozukluklarında terapi etkinlikleri*. Detay Yayıncılık.
- Canlı, Ç.E. ve Toğram, B. (2018). Afazili bireylerin ve yakınlarının iletişime ve ilgili sorunlara yönelik algıları. *Dil, Konuşma ve Yutma Araştırmaları Dergisi (DKYAD)*, 1 (2), 142-161.
- Cırık, M. ve Sak, U. (2021). Özel yetenekli öğrencilerin sosyal duygusal ve akademik gelişimi. U. Sak (Ed), *Özel yetenekli öğrencilerde öğrenme güçlüğü* (s. 169-188) içinde. Pegem Akademi.
- Cortiella, C. & Horowitz, S. H. (2014). *The state of learning disabilities; Facts, trends and emerging issues*. National Center for Learning Disabilities.
- Çetin, A. ve Ünsal, S. (2020). Özel yetenekli öğrenciyi anlamak: Bir durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 123-148. doi:10.21565/ozelegitimdergisi.521678.
- Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty*, 38(1), 185-231.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim*, 40(186), 72-83.
- David, H. (2017). A double label: Learning disabilities and emotional problems among gifted children. *International Letters of Social and Humanistic Sciences*, 75, 22-31.
- Davis, G. A., Rimm, A. B. & Siegle, D. (2011). Gifted education: Matching instruction with needs. In J. W. Johnston (Ed.), *Education of the gifted and talented* (pp. 1-30). NJ: Pearson Education.

Demir, B. (2005). *Okulöncesi ve ilköğretim birinci sınıfa devam eden öğrencilerde özel öğrenme güçlüğüne belirlenmesi* (Tez No. 188756) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Doğmaz, S. (2016). *Özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin iki basamaklı matematiksel rutin problem çözme performanslarını geliştirmede diyagram yöntemi kullanımının etkililiği* (Tez No. 430716) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

Döhla, D. & Heim, S. (2016). Developmental dyslexia and dysgraphia: What can we learn from the one about the other? *Frontiers in psychology*, 6, 20-45.

Erbasan, Ö. ve Sağlam, A. (2020). Okuma güçlüğü olan evde eğitim öğrencisinin okuma becerilerinin geliştirilmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 2 (1), 14-25.

Fırat, T. ve Koçak, D. (2018). Sınıf öğretmenlerinin öğrenme güçlüğüne tanımına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 915-931.

Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Nobel Yayıncılık.

Harrison, C. (2004). Giftedness in early childhood: These arch for complexity and connection. *Roeper Review*, 26(2), 78-84.

Hodge, K. A. & Kemp, C. R. (2000). Exploring the nature of giftedness in preschool children. *Journal for the Education of the Gifted*, 24(1), 46-73.

İlker, Ö. (2017). İki kere farklı: Özel yetenekli olup özel öğrenme güçlüğü yaşayan bireyler. M. A. Melekoğlu ve U. Sak (Ed.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde* (s. 254-285). Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053188049>.

Jackson, N. E. (2003). Young gifted children. In N. Colangelo & G. Davis (Eds.), *Handbook of gifted education* (3rd ed., pp. 470-482). Boston: Allyn & Bacon.

Karabulut, R. ve Mertol, H. (2020). *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek*. Nobel Yayıncılık.

Karadağ, F. (2016). Özel yetenekli bireylerin tanılanması ve tanılamaya yönelik alternatif değerlendirme araçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(16), 561-571. doi: 10.17719/jisr.20164622623

Kavale, K. A. & Forness, S. R. (2006). Learning disability as a discipline. In H. L. Swanson, K. R. Harris, & S. Graham (Eds.), *Handbook of learning disabilities* (pp. 76-93). Guilford Press.

Kavale, K. A. & Spaulding, L. S. (2008). Is response to intervention good policy for specific learning disability? *Learning Disabilities Research & Practice*, 23(4), 169-179.

Kızılaslan, A. ve Zorluoğlu, S. L. (2020). Öğrenme güçlüğü çeken özel yeteneklilere ilişkin örnek uygulamalar. R. Karabulut ve H. Mertol (Ed.), *Öğrenme güçlüğü ve özel yetenek içinde* (s.86-109). Nobel Yayıncılık.

Korkmaz, B. (2000). *Öğrenme bozuklukları pediatrik davranış nörolojisi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Lo, C. C. & Yuen, M. (2014). Coping strategies and perceived sources of support among gifted students with specific learning disabilities: Three exploratory case studies in Hong Kong. *Gifted and Talented International*, 29(1-2), 125-136. <https://doi.org/10.1080/15332276.2014.11678435>

Lovett, B. J. & Lewandowski, L. J. (2006). Gifted students with learning disabilities: Who are they? *Journal of Learning Disabilities*, 39(6), 515-527.

Maddocks, D. L. S. (2018). The identification of students who are gifted and have a learning disability: A comparison of different diagnostic criteria. *Gifted Child Quarterly*, 62(2), 175-192.

McCoach, D. B., Kehle, T. J., Bray, M. A. & Siegle, D. (2001). Best practices in the identification of gifted students with learning disabilities. *Psychology in the Schools*, 38(5), 403-411.

- Melekoğlu, M. A. (2018). Özel öğrenme güçlüğüne giriş. M. A. Melekoğlu ve O. Çakıroğlu (Ed.), *Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar içinde* (s.1-32). Ayrıntı Basımevi.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2022). *Bilim ve sanat merkezleri yönergesi*. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_10/07031350_bilsem_yonergesi.pdf.
- Miranda, C. L., Araújo, A. M. & Almeida, L. S. (2013). Identification of gifted students by teachers: Reliability and validity of the cognitive abilities and learning scale. *Revista de Investigación y Divulgación en Psicología y Logopedia*, 3(2), 14-18.
- Neihart, M. (2008). Identifying and providing services to twice exceptional children. In S. Pfeiffer (Ed.), *Handbook of Giftedness in Children* (pp. 115-137). Springer.
- Olimat, M. (2010). Gifted students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1112–1114.
- O'Reilly, C. (2014). *Understanding gifted children*. Dublin City University: Reseach Paper, 1-16.
- Ömür, N. (2019). *Üstün zekâlı otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların özellikleri, davranışları ve eğitim gereksinimlerinin temellendirilmiş teoriyle belirlenmesi* (Tez No. 587370) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özçivit Asfuroğlu, B. ve Fidan, S. T. (2016). Özgül öğrenme güçlüğü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38, (Özel Sayı 1), 49-54.
- Özdemir, Ş. (2020). *Kapsamlı afazi testi (cat-tr) dil bataryasının geçerlik ve güvenirlik çalışması* (Tez No. 639785) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özkubat, U., Akçayır, İ. ve Özpınar M. (2020). Öğrenme güçlüğü olan öğrenciler için zekâ oyunlarıyla fen eğitimi. Y. Çıkılı ve İ. Yüksel (Ed.), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için zekâ oyunlarıyla fen eğitimi ve etkinlik örnekleri içinde* (s.77-106). Nobel Yayıncılık.
- Özmen, E.R. (2017). *Öğrenme güçlüğü hakkında temel bilgiler ve uygulamalar*. Eğiten.
- Pierangelo, R. & Giuliani, G. (2008). *Teaching students with learning disabilities*. Corwin Press.
- Ritchotte, J. A. & Zaghlawan, H. Y. (2019). Coaching parents to use higher level questioning with their twiceexceptional children. *Gifted Child Quarterly*, 63(2), 86-101. <https://doi.org/10.1177/0016986218817042>
- Robinson, S. M. (1999). Meeting the needs of students who are gifted and have learning disabilities. *Intervention in School and Clinic*, 34(4), 195-204.
- Rotigel, J. V. (2003). Understanding the young gifted child: Guidelines for parents, families, andeducators. *Early Childhood Education Journal*, 30(4), 209-214.
- Ruban, L. M. & Reis, S. M. (2005). Identificaton and assessment of gifted students with learning. *Theory Into Practice*, 44(2), 115-124.
- Sadock, J. M., Sadock, V. G. & Levin, Z. (2013). *Kaptan ve Sadock psikiyatri çalışma ve kendini sınama rehberi*. A. Bozkurt (Çev. Ed). Güneş Tıpevi.
- Sanır, H. (2017). *Öğrenme güçlüğü olan ve olmayan ortaokul öğrencilerinde okuduğunu anlamayı etkileyen faktörlerin karşılaştırılması: Aracı model testi* (Tez No. 461465) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sankar-De Leeuw, N. (2004). Case studies of gifted kinder garten children: Profiles of promise. *Roeper Review*, 26(4), 192-207.
- Sansom, S. (2015). Gifted students with learning disabilities: A current review of the literature. *Acta Scientiae et Intellectus*, 1(1), 5-17.

Sözel, H.K., Öpengin, E., Sak, U. ve Karabacak, F. (2018). The discriminant validity of the Anadolu-Sak Intelligence Scale (ASIS) for gifted and other special education groups. *Turkish Journal of Giftedness and Education*, 8(2), 160-180.

Terry, S. W. (2012). *Öğrenme ve bellek temel ilkeler, süreçler ve işlemler* (2. Baskı). B. Cangöz, Çev. Ed.). Anı Yayıncılık.

Van Viersen, S., Kroesbergen, E. H., Slot, E. M. & Bree, E. H. (2016). High reading skills mask dyslexia in gifted children. *Journal of Learning Disabilities*, 49(2), 189-199.

Wong, B. Y. L., Graham, L., Hoskyn, M. & Berman, J. (2008). *The ABCs of learning disabilities (Second edition)*. Elsevier Academic Press.

Yılmaz-Yenioğlu, B. ve Melekoğlu, M. A. (2021). Öğrenme güçlüğü ve özel yeteneği olan iki kere farklı bireylere yönelik yapılan çalışmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(4), 999-1024. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.696065>.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacılar verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiklerini beyan ederler.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.